

TÜRKİYE'DE RAHİP CİNAYETLERİNİN YAZILI BASINDA NEFRET SÖYLEMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ: SANTORO VE PADOVESE CİNAYETLERİ

Süheyla Başak Görgün

“Farklılık ya da bizden farklı kişilere gösterilen saygı hayatın içinde olmalıdır. Bizden farklı olana duyulmayan saygı; yabancılık, yalnızlık, acı içinde yaşama ve nefrete yol açar.”

(Peder Andrea Santoro,2002)

Giriş

Türkiye Cumhuriyeti gerek jeopolitik ve stratejik konumu gerekse Osmanlı İmparatorluğu'nun bıraktığı tarihsel miras neticesinde birçok farklı etnik ve dini unsurun bir arada yaşadığı bir ulus devletidir. Ancak Türkiye her ne kadar zengin bir sosyolojik yapıya sahip olsa da uygulanan kimlik politikaları nedeniyle ötekileştirmenin yaşandığı bir ülkedir. Hatta var olan bu ötekileştirmenin gündelik hayatın hemen her alanında gerek söylem gerekse şiddet boyutunda gün geçtikçe daha da keskinleştiği acı bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'de yaşayan gayrimüslimler, ötekileştirilen gruplar içerisinde yer almakla birlikte ülke için potansiyel tehdit unsuru olarak algılandığı da söylenebilir. Bu ötekileştirici zihniyet algısının oluşmasında tarihsel arka plan¹ ve küreselleşmeyle mutlaklaşan kimlik politikalarının yanı sıra medyada yer alan söylemlerin etkisinin önemli bir payı olduğunu söylemek mümkündür. Ötekileştirme söylem içerisinde nefret söylemi olarak ortaya çıkmakta ve bu nedenle Türkiye'de yaşayan gayrimüslimler gerek gündelik yaşam içerisinde gerekse medya üzerinden nefret söylemine maruz kalmaktadır. Gayrimüslimlere yönelik olarak ortaya çıkan nefret söylemleri nefret suçlarının işlenmesine zemin hazırlayarak adeta şiddetin meşrulaşmasına, var olan ötekileştirici zihniyetin yeniden üretilmesine ve toplumsal kutuplaşmanın artmasına

¹ Türkiye'de gayrimüslimlere yönelik ötekileştirmenin tarihsel arka planı hakkında detaylı bilgi için bkz. Süheyla Başak Görgün, *Türkiye'deki Rahip Cinayetlerinin Yazılı Basında Nefret Söylemi Açısından İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021., s. 39-70.

neden olmaktadır. Aynı zamanda nefret söyleminin gerek yazılı gerekse görsel medyada ve özellikle son dönemde sosyal medyada etkin bir şekilde kullanımını nefret söylemini yeniden inşa etmekte ve nefret söylemi kullanımını normalize etmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın da alanını oluşturan yazılı basında yer alan haber metinleri ve köşe yazıları nefret söyleminin meşrulaştırılmasında ve toplum içerisinde yaygın bir şekilde kullanımının artmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Buradan yola çıkarak, bu çalışmada da Türkiye’de işlenen iki rahip cinayetinin yazılı basında yansıtılışı nefret söylemi açısından irdelenecektir. Bu doğrultuda 2006 yılında Trabzon’da işlenen Rahip Santoro cinayeti ve 2010 yılında İskenderun’da işlenen Rahip Padovese cinayetine ait haber ve köşe yazılarının farklı ideolojilere sahip gazeteler baz alınarak nefret söylemi açısından incelenmesi aynı zamanda söylem ve ideoloji arasındaki ilişkinin somutlaştırılması araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Konuyla ilgili geçmiş çalışmaların sınırlı sayıda olması sebebiyle bu çalışmada ele alınan gazetelerin benimsedikleri ideolojik perspektiflerin söylem açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve analizinin yapılması konuyla ilgili alan yazımına da katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra işlenen iki nefret suçu üzerinden farklı ideolojilere sahip gazeteleri baz alarak nefret söylemi incelemesinin yapılması haber metinlerinin ve köşe yazılarının farklı yaklaşımlarla nasıl ele alındığının anlaşılmasının yanı sıra nefret suçu ve nefret söyleminin arasındaki ilişkinin görülmesine de yardımcı olacaktır.

Nefret söylemi günümüzde halen gerek hukuksal gerekse sosyolojik boyutu açısından tartışılmakla olan bir kavram olmakla birlikte sürekliliğini toplumun her alanında sürdürdüğünü söylemek mümkündür. Bilhassa günümüzde siyasetçiler tarafından kullanılan “biz ve onlar” ile başlayan söylemler ötekileştirici dilin kaynağının bir göstergesi olmakla birlikte toplumun her alanında bu dilin benimsenmesinin ve meşrulaşmasının önünü açmaktadır. Siyasetçiler tarafından kullanılan bu söylemlerin arkasında tarihsel arka planın etkilerini, küreselleşmeyle mutlaklaşan kimlik politikalarını ve artan milliyetçiliği görmek mümkündür. Toplum tarafından benimsenen bu ötekileştirici dil, nefret söylemine dönüşmekte ve her kullanımda yeniden üretilmektedir. Nefret söyleminin yeniden üretilmesi ve meşru zemine oturtulması ideolojik bir aygıt olan ve toplum üzerinde büyük bir etkisi olan medyada da karşımıza çıkmaktadır. Farklı ideolojilere sahip gazetelerdeki haber ve köşe yazıları içerisinde kullanılan söylemlerin nefret söylemi açısından incelenmesi ve değerlendirilmesi ideoloji ve söylem arasındaki ilişki dinamiklerinin anlaşılması açısından da oldukça önemlidir. Bu bağlamda, tarihsel arka plana bağlı olarak Türkiye’de gayrimüslimlere yönelik var olan ötekileştirici zihniyetin yazılı basın içerisinde nefret söylemi olarak karşımıza çıktığını söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra iki rahip cinayeti ile ilgili

olarak farklı ideolojiye sahip gazetelerde kullanılan haber ve köşe yazılarında yer alan söylemlerin kullanımında ideoloji ve söylem arasındaki ilişkinin görülmesi araştırmanın sosyolojik açıdan önemini anlaşılmasını sağlamaktadır. Araştırma, iki sorun ekseninde ele alınmıştır. Bu sorunlardan ilki, gazetelerin benimsedikleri ideolojinin bu iki rahip cinayeti ile ilgili haber ve köşe yazılarındaki etkisi ve kullandıkları söylemlerin ne yönde olduğudur. İkinci sorun ise gazetelerin haber ve köşe yazılarında kullandıkları söylemleri belirleyen faktörlerin neler olduğudur.

Araştırma konusu 2006 yılında Trabzon'da işlenen Rahip Santoro cinayeti ve 2010 yılında İskenderun'da işlenen Rahip Padovese cinayetinin yazılı basında nefret söylemi açısından incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. Araştırma konusunun yazılı basında incelenmesi Türkiye'de farklı ideolojilere sahip dört gazetenin ele alınması ile gerçekleştirilmiştir. Bu gazeteler Anadolu'da Vakit bugünkü adıyla Yeni Akit, Hürriyet, BirGün ve Agos gazeteleridir. Bu gazetelerin seçilmesinde gazetelerin sahip olduğu farklı ideolojiler baz alınarak, muhafazakâr, liberal ve sol kanadı temsilen farklı bakış açılarını yansıtacak türden gazeteler seçilmiştir. Bunun yanı sıra diğer gazeteler ile karşılaştırmalı bir perspektif sunması adına Türkiye'de yaşayan Ermenilerin ve diğer azınlıkların da sorunlarını kamuoyuna anlatmak amacıyla yayın hayatına başlayan Agos gazetesi de incelenen gazeteler arasındadır. Çalışmada muhafazakâr ve sağ kesimi temsilen Anadolu'da Vakit gazetesi seçilirken; liberal kesimi ve ana akım medyayı temsilen Hürriyet gazetesi seçilmiştir. Sol yaklaşımı temsilen ise BirGün gazetesi seçilirken, Türkiye'de yaşayan Ermenilerin ve diğer azınlıkların da sorunlarını kamuoyuna anlatmak amacıyla yayın hayatına başlayan bir gazete olmasının yanında Türkiye'deki çoğulculuğun korunması ve geliştirilmesi konularını merkeze alan bir yayın çizgisine sahip olması nedeniyle ve seçilen diğer gazeteler ile karşılaştırmalı bir analiz gerçekleştirilmesi adına Agos gazetesi de araştırmada yer alan gazetelerden biridir. Cinayetlerin işlenmesinin ardından en yoğun haber ve yorumların yer aldığı dönem olan ilk iki haftalık dönem dört gazetede incelenmiştir. Ele alınan tarih aralıklarında seçilen dört gazete içerisinde yapılan gazete taramaları sonucunda iki cinayete ilgili toplamda 55 adet habere ve 38 adet köşe yazısına ulaşılmıştır. Araştırma yöntemi olarak nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi ve söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Gazete arşiv taraması sonucunda elde edilen iki rahip cinayeti ile ilgili haber metinleri ve köşe yazıları nefret söylemi baz alınarak içerik analizi ve söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Nefret Söylemi Tanımı, Nefret Söylemi Çeşitleri ve Medyada Öteki İnşası

Nefret söylemi toplum içerisinde ötekileştirmenin normalleşmesine neden olmakla birlikte nefret suçuna giden yolun ilk zemini olarak karşımıza çıka-

bileceği gibi şiddetin meşrulaşmasına da neden olmaktadır. Ben ve öteki ayrımı nefret söyleminin temelini oluşturmaktadır. Toplumsal yaşam içerisinde egemenlerin hegemonyası altında yaşayan toplum kendisine enjekte edilen ve kabul ettirilen düşüncelerin dışındaki düşünceleri hoş karşılamaz. Bunun sonucu olarak o kişi ve kurumlar toplumsal alan dışına itilir ve “öteki”leştirilir.² “Biz” ve “ötekiler” kavramı insanların topluluk halinde yaşayamaya başladığı zamandan itibaren var olmakla birlikte bir yandan bireyler arasında bir bütünlük sağladığı görülürken diğer bir taraftan da insanlarda doğuştan var olan koruma mekanizmasıyla “ötekilerden” yabancılaşmaya, korkuya ve en nihayetinde de nefrete dönüşmektedir. Başlangıçta söylem olarak dile dökülen bu nefretin suça evrilmesi de çok ince bir sınırın geçilmesiyle mümkün olmaktadır.³ İnceoğlu ve Sözeri, nefret söylemini nefret suçuna giden çıkış noktası olması yanı sıra tahammülsüzlüğün ve hoşgörüsüzlüğün dışı vurumu olarak tanımlamıştır. Ayrıca nefret söylemi ile birlikte hedef alınan gruplara “Toplumda size yer yok” mesajının yinelenerek verildiğini ve böylece grup üyelerinin pasifleştirildiğinin başka bir deyişle sessizleştirildiklerinin altını çizmiştir. Bu durumunun da kaçınılmaz olarak demokratik düzeni yıprattığını çünkü insanın en temel hakkı olan “yaşama ve katılım” hakkının ihlal edilmiş olduğunu vurgulamıştır.⁴ Nefret söylemi kavramı Avrupa Konseyi’nin Bakanlar Komitesi tarafından yayınlanan “nefret söylemi” konulu 97(20) sayılı Tavsiye Kararı’nda şu şekilde tanımlanmıştır:

“Nefret söylemi” kavramı, ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezcilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde anlaşılacaktır”.⁵

Bu tanıma bağlı olarak nefret söyleminin belirli bir kişiye ya da gruba yönelik olarak ortaya çıktığı anlaşılmakta ancak tanım içerisinde nefret söylemine maruz kalan kadınlar, LGBTİ ve engelli bireylerin yer olmadığı diğer bir deyişle tüm kesimleri kapsamadığı görülmektedir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’ne göre ‘Nefret söylemi’ kavramı çok sayıda durumu kapsamaktadır. Bunlardan ilki, ırkçı nefretin diğer bir deyişle kişilere ve gruplara

² İnceoğlu, Y., & Çoban, S. (2014). “Öteki”leştirme Sürecinde Medyanın Yeri . *Azınlıklar, Ötekiler ve Medya* . içinde İstanbul: Ayrıntı Yayınları. s. 55.

³ Vardal, Z. B. (2015). Nefret Söylemi ve Yeni Medya. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1).

⁴ İnceoğlu, Y., & Sözeri, C. (2012). Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: “Ya sev ya terk et ya da...”! *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. içinde İstanbul: Ayrıntı Yayınları. s. 24.

⁵ Weber, A. (2009). *Nefret söylemi el kitabı* . Avrupa Konseyi Yayınları. s. 3.

yönelik olarak nefretin belirli bir ırka ait olmaları nedeniyle kışkırtılmasıdır. İkincisi, dinsel sebeplerle nefretin kışkırtılması yani inananlar ile inanmayanlar arasındaki ayrıma dayalı nefretin kışkırtılmasıdır. Sonuncusu ise, Avrupa Konseyi'nin Bakanlar Komitesi'nin "nefret söylemi" üzerine Tavsiye Kararı'nda kullanılan ifadeleri kullanacak olursak, "saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezilik şeklinde ifadesini bulan" hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret türlerinin kışkırtılmasıdır.⁶ Avrupa İnsan Hakları Savunma Derneği nefret söylemini tanımlamasını yaparken önyargıdan şiddete teşvik etmeye kadar uzanan geniş bir yelpazeye sahip olumsuz söylem olarak belirtmesinin yanı sıra nefret söyleminin bir kişi ya da gruba yönelik olarak kasıtlı bir şekilde o kişi ya da grubun ırkına, cinsiyetine, yaşına, etnik kökenine, milliyetine, dinine, cinsel yönelimine, cinsel kimliğine, engelliliğine, dil yeteneğine, ahlaki ya da politik görüşüne, sosyo-ekonomik sınıfına, mesleğine ya da görünümüne (boy, kilo ve saç rengi), zihinsel kapasitesine ve diğer herhangi bir ayırım yükümlüğüne karşı her türlü aşağılayıcı ifade biçimi olarak tanımlamaktadır.⁷ Nefret söylemini Tarlach McGonagle da şu şekilde tanımlamaktadır: "Nefret söylemi geniş bir spektruma yayılan olumsuz bir söylemdir. Bu söylem esnektir, çünkü nefretten yola çıkarak nefreti teşvik etmeye varabilen, suistimale, aşağılamaya, hakarete, yermeye dayanan kelimeler ve sıfatlardan oluşan öte yandan da aşırı önyargılardan bağımsız olmayan bir söylemdir".⁸ Nefret söyleminin çeşitli boyutları bahsetmek gerekirse bunlardan birinin politik boyutu olması nedeniyle "demokratik mücadele ile mağlup edilen tüm gerici fikir ve teorilerin yeniden canlandırma amacı güden, dolayısıyla demokratik mücadelenin kazanımlarını yıkmayı amaçlayan bir söylem" olmasının yanında bir diğer boyutu ise salt söylem olarak kalmaması aynı zamanda teşvik edici ve proveke edici bir yönünün de olmasıdır.⁹ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, nefret söyleminin medya aracılığıyla yayılmasının daha yıkıcı ve daha büyük bir etkiye sahip olabileceğini işaret etmektedir. Bunun yanı sıra devletlere ulusal yasalar çıkarmak için ortak ölçütler belirlemesini önermekte ayrıca "nefret söylemi" sahiplerinin ve bu söylemlerin yayılmasını sağlayan medyayı birbirinden net olarak ayırt etmesini tavsiye etmektedir.¹⁰

⁶ A.g.e., s. 4.

⁷ AEDH. (2009). Nisan 03, 2021 tarihinde AEDH Web Sitesi: <http://www.aedh.eu/en/?s=hate+speech> adresinden alındı

⁸ Alğan, C., & Şensever, L. (2010). *Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl, 10 Örnek*. İstanbul : Sosyal Değişim Derneği.

⁹ Alğan, C., & Şensever, L. (2010). *Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl, 10 Örnek*. İstanbul : Sosyal Değişim Derneği.

¹⁰ Weber, A. (2009). *Nefret söylemi el kitabı*. Avrupa Konseyi Yayınları. s. 10.

Binark ve Çomu, kendinden/biz olarak kurulan aidiyetten farklı olana yönelik olan geliştirilen stereotipler, önyargılar ve ayrımcılık uygulamalarının nefret söyleminin ortaya çıkmasında rol oynadığına değinerek nefret söyleminin bu araçlardan sadece birinin kullanılmasıyla ortaya çıkabileceği gibi birden çoğunun aynı anda kullanılması ile de nefret söyleminin görünür hale gelebileceğinin altını çizmiştir. Genel olarak nefret söyleminin ortaya çıktığı başlıkları altı başlık altında toplamıştır. Bu başlıklar ırk ve etnik milliyetçi temelli nefret söylemi, siyasal nefret söylemi, kadınlara yönelik nefret söylemi, yabancılara ve göçmenlere yönelik nefret söylemi, cinsel kimlik temelli nefret söylemi, inanç ve mezhep temelli nefret söylemi, engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik nefret söylemidir.¹¹

Nefret söylemi medyada yeniden üretilen ayrımcılıklar içinde sonuçları bakımından en zarar verici olandır. Zira nefret söylemi bugünü askıya alan ve geleceği öngörülebilir olmaktan uzaklaştıran, toplumun tek tek bütün bireylerine zarar verme yetisine sahip olan bir ayrımcılık üretimi olarak karşımıza çıkmaktadır. En önemlisi de nefret söyleminin genellikle menzilin genişletmek için medyaya ihtiyaç duymasıdır. Başta televizyon haberciliği ve tartışma programları olmak üzere, medyanın, nefret söylemine benzersiz elverişlilikte bir zemin sunma kapasitesine sahip olduğu söylenebilir. Nefret söyleminin açık ve görece örtük biçimleri mevcut olmakla birlikte gerçek yaşamda zaten mevcut olan ayrımcılık ve nefret söyleminin medyada yer alması nefret söylemlerinin pekişmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla medya ayrımcılığın iyiden iyiye kök salmasına, kanıksanmasına ve bireylerin ayrımcılık karşısındaki tepkilerinin törpülenmesine neden olmakta ve onları ayrımcılığa karşı duyarsızlaştırmaktadır.¹² Nefret söyleminin yayılmasında gazeteciler, editörler, politikacılar, dini temsilciler, liderler vb. aktörlerinde etkisi olduğu söylenebilir. Farklı medya platformlarında yapılan tartışmalarda eleştirilerin kabul edilebilir derecede olması gerekmektedir. Medyada yer alan nefret söylemi toplum içerisinde gergin bir atmosferin yaratılmasına neden olarak adeta insanların birbirini düşman olarak etiketlemesine ve toplum içerisinde kutuplaşmaya yol açar.¹³ Nefret medyası şiddeti cesaretlendiren, etnik, dini ve sosyal gruplar arasında nefreti körükleyen ya da ülkeleri siyasi amaçları nedeniyle çatışmaya teşvik eden, önyargının oluşmasına ne-

¹¹ Binark, M., & Çomu, T. (2011, Ağustos 06). *Nefret Söyleminin Nefret Suçuna Evrilmesi*. *Nisan* 10, 2021 tarihinde bianet.org: <https://m.bianet.org/bianet/diger/131930-nefret-soyleminin-nefret-sucuna-evrilmesi> adresinden alındı

¹² Çelenk, S. (2010). Ayrımcılık ve Medya. B. Çaplı, & H. Tuncel (Dü) içinde, *Televizyon Haberciliğinde Etik* (s. 215-216). Ankara: Fersa Matbaacılık.

¹³ Roksa Zubcevic, A., Bender, S., & Vojvodic, J. (2017). *Media Regulatory Authorities and Hate Speech*. Belgrade: Council of Europe. s. 14.

den olan medya olarak tanımlanabilir. Nefret medyası, ifade özgürlüğü adı altında milliyetçi duyguları kullanarak ilişkileri gergin ülkeler arasında etnik nefrete teşvikin iyi bir örneğidir. Nefret söylemlerinin kullanımı birçok çatışmanın başlamasına neden olmakla birlikte tarih içerisinde katliamlara kadar uzanan sonuçlara neden olduğu da görülmüştür.¹⁴

Türkiye’de geleneksel medya metinlerinin okurlarını ve izleyicilerini cinsiyetçi, etnik, mezhep ayrımcılığına, yabancı düşmanlığına, homofobinin, transfobinin ve militarizmin üretimine ve güçlendirmesine davet etmesi çok önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmakla birlikte Türkiye’de Tanıl Bora’nın deyişi ile toplumda “ötekilere” yönelik “linç rejimini” doğal kılmakta, “ötekilere” yönelen her türlü şiddet biçimine- psikolojik, fiziksel, simgesel ve kurumsal meşru zemin hazırlamaktadır.¹⁵ Medyanın gücünün güçsüz üzerindeki egemenliğini, ırkçılığı çoğunlukla yeniden üreterek bunların toplumda kalıcı hale gelmesine, üstelik bazı durumlarda belirli bir tutuma, hatta davranışa, yani nefret suçuna dönüşmesine de neden olmaktadır. Başta Hrant Dink cinayeti olmak üzere nefret suçlarının hepsinde bu davranışa neden olacak zihniyet modelinin kurgulanmasında medyanın önemli bir rolü olduğu kuşku götürmez bir gerçek olarak karşımıza çıkar.¹⁶ Medya temsili, insanların inançlarından ya da başka bir nedenden dolayı öldürülmelerine ve fiziksel ya da duygusal olarak yaralanmalarına her ne kadar doğrudan yol açmasa da buna aracılık edebilir veya zemin yaratabilir.¹⁷ Yakın tarihimize baktığımızda Türkiye’de yaşanan birçok suikastın veya linç girişiminin arka planında medya aracılığıyla yaygınlaşan ayrımcı tahrikin, nefret söyleminin ve hedef göstermelerin yer aldığını düşünmek için yeterince kanıt mevcuttur. Medyada yer alan ayrımcılık, şiddet eylemlerine aracılık etmenin ötesinde çoğu kez bir temsil yokluğu, eksik temsil ya da stereotipleştirmelerle işlevini sürdürür.¹⁸ Egemen ideolojinin bir aygıtı olarak medya, milliyetçiliği, ırkçılığı yeniden üretirken toplumsal öfke ve nefret duygularının ötekilere karşı yöneltilmesine sebep olmaktadır. Ana akım medya tarafından içselleştirilen “biz”lik tanımı, toplumdaki egemen ideoloji tarafından biçimlenmiştir. Buna göre biz Türküz, Müslümanız hatta

¹⁴ Reychler, L., & Paffenholz, T. (2001). *Peacebuilding: A Field Guide*. London: Lynne Rienner Publishers. s. 304.

¹⁵ Binark, M. (2010). Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi. A. Akın , A. Kaymak , B. Doğu , E. Aygül , G. Bayraktutan Sütcü , İ. Dirini, . . . T. Çomu içinde, *Yeni Medya Nefret Söylemi* (s. 50). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

¹⁶ Sözeri, C. (2012). Yazılı Basında Nefret Söylemi ve Mücadele Yolları . *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* (s. 220). içinde İstanbul : Ayrıntı Yayınları .

¹⁷ Çelenk, S. (2010). Ayrımcılık ve Medya. B. Çaplı, & H. Tuncel (Dü) içinde, *Televizyon Haberciliğinde Etik* (s. 222-223). Ankara: Fersa Matbaacılık.

¹⁸ A.g.e., s. 222-223.

Sünniyiz, heteroseksüeliz, erkeğiz, muhafazakarız, halkçıyız...Biz'lik tanımına uymayan herkes "öteki"leştiriliyor.¹⁹

"Türkiye'de ayrımcılığın hemen hemen her türünü hem anaakım medyada hem de daha 'beklenir' biçimde muhafazakâr sağ medyada görmek mümkündür. Hatta kimi zaman ayrımcılık konusunda 'hassas' olduğu varsayılan yayınlarda bile ayrımcı söylemin örnekleri bulunabilmektedir. Nefret söylemi, yani ayrımcılığın daha saldırgan ve aşağılayıcı, açıkça hedef gösterici, dışlayıcı ucu medyada daha farklı bir yoğunlukta ve dönemlere göre değişen bağlamlarda görülebilmektedir".²⁰

Uluslararası Hrant Dink Vakfı, Kaos GL Derneği, İnsan Hakları Gündemi ve Sosyal Değişim Derneği gibi sivil toplum kuruluşlarınca nefret söyleminin medyada izlenmesine dair çeşitli araştırmalar yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir. 2008 yılında Kaos GL Derneği tarafından "Medya İzleme Çalışması" kapsamında eşcinsellerin medyada nasıl temsil edildiği incelenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre LGBTT bireyler, medyada "öteki"leştirilerek temsil edilmektedir. Uluslararası Hrant Dink Vakfı'nın 2009 yılında başlattığı ve halen sürdürdüğü "Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi" adlı proje ile geleneksel medyanın nefret söylemini nasıl ürettip dolaşıma soktuğunu örneklerle incelemektedir. Ayrıca 2009 yılında İnsan Hakları Gündemi Derneği tarafından Türkiye'de Nefret Suçları adlı çalışma, nefret suçlarına zemin oluşturan nefret söylemi, önyargılar ve ayrımcılık gibi konuları tartışmıştır. 2010 yılında Sosyal Değişim Derneği tarafından gerçekleştirilen "Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl 10 Örnek" adlı çalışmada geriye dönük olarak 10 yıllık süreçte ulusal basına konu alan 10 nefret suçu örnek olarak incelenmiştir.²¹ Geleneksel medyanın yanı sıra yeni medya ortamında da nefret söyleminin incelendiği çalışmalar gerek akademik gerek sivil toplum alanında mevcut olmakla birlikte bu çalışmaların devamının sağlandığı görülmektedir.

Linç Kültürü ve Nefret Suçları

Türkiye'de gayrimüslimlere karşı oluşturulan potansiyel düşman zihniyetinin Osmanlı Dönemi'nden Cumhuriyet dönemine geçiş sürecinde uygulanan politikaların başlangıcı ile oluşturulan ve günümüzde de hâkim olarak etkisini sürdürdüğü dini azınlıklara yönelik kullanılan söylem ve gerçekleş-

¹⁹ İnceoğlu, Y. G. (2017). *Medya Nefret Ve Ötekileştirme Söyleşiler*. İstanbul: Köprü Kitap. s. 21.

²⁰ Çınar, M. (2013). Habercilik ve Nefret Söylemi. M. Çınar (Dü.) içinde, *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar* (s. 142). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

²¹ Aygül, E. (2010). Facebook'ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması. A. Altuğ, A. Kaymak, B. Doğu, E. Aygül, G. Bayraktutan Sütçü, İ. Dirini, . . . T. Çomu içinde, *Yeni Medya Nefret Söylemi* (s. 102-104). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

tirilen şiddet olayları ile görmemiz mümkündür. Bunun yanı sıra saldırgan milliyetçiliğin ve onunla birlikte ortaya çıkan dışlayıcı pratiklerin ve linç kültürünün toplumun değişim ve iktisadi kriz anlarında daha fazla etkili bir şekilde hissedildiğini vurgulayarak Şerif Mardin'in şu sözlerini aktarmıştır: "Yabancı düşmanlığına ve süper milliyetçiliğe dönüşmüş olan eski, öz otoriteryanlık, şimdi değişmenin yarattığı gerilimlerden özellikle etkilenen gençler için bir kimlik sığınağı mekanizması olarak işlev görmektedir".²² Mardin'in bu tespiti bizlere önceden yaratılan linç atmosferinden sonra Türkiye'de gençler tarafından etnik ve dini kimliklere karşı işlenen nefret suçlarını akla getirmektedir. Bunlardan biri etnik kimliğe yönelik işlenen nefret suçlarından biri olan ve 2007 yılında işlenen Hrant Dink cinayetidir. O dönemde Agos gazetesi genel yayın yönetmeni Hrant Dink, sahip olduğu Ermeni kimliğinden dolayı defalarca tehdit almış adeta hakkında bir linç kampanyası başlatılmıştır. Yanık, linçin ani patlama sonucu olmadığını, onun öncesinde kamuoyunun hazırlandığını, gündemin kızıştırıldığını ve ilgilerin tahrik edildiğini vurgulayarak'' Hrant Dink katliamından evvel topluma 'protesto' olarak sunulan, mahkeme önünde toplaşan linççi koroyu hatırlayalım'' ifadeleriyle aslında lincin işlenecek nefret suçunun önünü açan ve meşrulaştırılmasını sağlayan alt zemin olarak karşımıza sunulduğunun anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.²³ Bu linç kampanyasının ardından Hrant Dink, Agos gazetesinin önünde 17 yaşındaki Ogün Samast tarafından öldürülmesi aynı zamanda bu çalışmanın da örnek olaylarından biri olarak baz alınan Trabzon'da Santa Maria Katolik Kilisesi rahibi Andrea Santoro'nun 2006 yılında dini kimliğinden dolayı 16 yaşındaki bir çocuk tarafından öldürülmesi Mardin'in tespitini doğrular nitelikte olduğunu göstermektedir. Biri etnik diğeri ise dini kimliğe yönelik işlenen nefret suçlarının ortak noktaları ise her ikisini katilinin de bir çocuk olması ve bu çocukların öldürdükleri kişileri ülkeleri için bir tehdit unsuru olarak görmesidir. Tehdit unsuru olarak görmelerinin altındaki neden ise çatışma ideolojisine dayanan kimlik politikalarının oluşturduğu belli stereotipler ve önyargılardır.

Tüm bunlarla bağlantılı olarak günümüz nefret suçlarının kimlik politikalarından bağımsız olmadığı aksine yaşatılan linç kültürünün ve işlenen nefret suçlarının uygulanan kimlik politikalarına bağlı olarak ortaya çıktığı çok açık bir gerçektir. Nefret bir ideolojinin parçası haline geldiğinde, insanların kendilerini ve ötekini, ideolojinin belirlediği bağlamda konumlandırmaya

²² Yüksel, C. B. (2012). *İdeoloji ve Gündelik Hayatta Milliyetçilik Rahip Santoro Cinayeti ve Basında Temsili*. Ankara: Genesis Kitap. s. 162.

²³ Yanık, A. (2015, Ocak 27). "Linç" Fitratla Olunca Demek... Mayıs 23, 2020 tarihinde Birikim Dergisi: <https://birikimdergisi.com/guncel/1160/linc-fitratla-olunca-demek> adresinden alındı

çalışmaktadır.²⁴ İdeolojinin parçası haline gelen bu nefret aslında insanın sahip olduğu ırk, milliyet, etnik kimlik, dini inanç, cinsiyet ve cinsel yönelim gibi özelliklerine diğer bir deyişle varoluş biçimlerine duyulan bir nefrettir. Bu nefretin oluşmasında stereotipler, önyargılar ve ayrımcılık büyük rol oynasa da nefretin zemini sağlayan mutlaklaşmış kimlik politikalarıdır. Stereotip, önyargı ve ayrımcılığın bir sonraki aşaması nefret söylemi olmakla birlikte nefret söyleminin medya ile desteklendiği doğal bir ortam önyargıları, hoşgörüsüzlüğü ve düşmanlığı körükleyerek nefret suçuna giden yolu hazırlamaktadır.

Türkiye’de 2000 Sonrası Gayrimüslimlere Yönelik Nefret Suçları

“Bir kişi ya da gruba yönelik olarak o kişi ya da grubun ait olduğu kimliği, inancı, politik görüşü, cinsiyeti ya da cinsel yönelimi gibi sebeplerle, farklı biçimlerde zarar verme amacıyla saldırılması neticesinde oluşan suçlar genel olarak ‘nefret suçları’ olarak adlandırılmaktadır”.²⁵ Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) tarafından nefret suçunun tanımı şu şekilde yapılmıştır: “Mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek veya hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellikler taşıyan bir gruba gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her türlü suçtur”.²⁶ Nefret suçları her zaman temel bir suçun ortaya çıkmasını gerektirmektedir. Eğer temel bir suç mevcut değilse nefret suçu da yoktur. Nefret suçunu diğer adi suçlardan ayıran unsur önyargı saiki ile işlenmiş olmasıdır. Bu durum, failin, suçun hedefini, herhangi bir korunan özellik temelinde kasti olarak seçtiği anlamına gelmektedir. Hedef bir ya da birden fazla sayıdaki kişi veya belirli bir özelliği paylaşan bir gruba ilişkisi olan bir mülkte olabilir. Korunan özellik ise, bir grup tarafından paylaşılan “ırk”, dil, din, etnik köken, uyruk veya benzeri herhangi bir ortak etmendir. Nefret suçu mağdurları kim olduklarından çok neyi temsil ettiklerine bağlı olarak seçilirler. Bunun yanı sıra işlenen nefret suçu, gönderilen mesajın sadece o anki mağdura değil, aynı zamanda mağdurun üyesi olduğu geniş bir gruba ulaşması amaçlanarak işlenmektedir. Bu nedenler bu suçlar bazen sembolik suçlar olarak da tanımlanmaktadır. Nef-

²⁴ Çayır, K. (2010). Ayrımcılığın Sosyolojisi ve Türkiye Toplumunu. A. Çavdar, & A. Yıldırım (Dü) içinde, *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* (s. 48). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

²⁵ Göregenli, M. (2013). Nefret Söylemi ve Nefret Suçları. M. Çınar (Dü.) içinde, *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar* (s. 67). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

²⁶ OSCE-ODIHR. (2008). *Hate Crimes in the OSCE Region-Incidents and Responses Annual Report for 2007*. Warsaw: OSCE-ODIHR. s. 11.

ret suçları gerek mağdurun gerekse mağdurun üyesi olduğu grubun kişisel özellikleri temelinde gözlerini korkutmak amacıyla tasarlanmış suçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu suçlar mağdura hoş karşılanmadığı mesajını verdiği gibi aynı zamanda mağdurun topluma tam katılım hakkının inkâr edilmesi etkisini de yaratmaktadır. Diğer bir deyişle işlenen nefret suçuyla benzer özellikleri paylaşan üyelerin dahil olduğu topluluğa da topluma ait olmadıkları ve tıpkı mağdur gibi onlarında aynı şekilde hedef alınabilecekleri mesajını gönderir.²⁷ Nefret suçları konusu ile alakalı olan her şey doğası gereği toplumsaldır; sadece saldırganların ya da mağdurların değil aynı zamanda toplumun tümünün yaşam biçimiyle, toplumu oluşturan farklı grupların birlikte yaşayama yönelik anlayışları ve bu anlayışın, ideolojinin sonuçlarıyla doğrudan ilişkilidir, bu nedenle nefret suçları bütünüyle politiktir.²⁸

ABD’de nefret suçlarına ilişkin yapılan istatistiklere göre ırksal önyargı ve ayrımcılıktan kaynaklı olarak nefret suçlarına giren saldırıların ilk hedefinin siyahlar olduğunu göstermektedir. Türkiye’de nefret suçuna yönelik olarak benzer istatistikler olmamasına hatta henüz bu tür saldırıların ‘nefret suçu’ olarak teşhis edilmesinde bir söz birliği bulunmamasına karşın, medyada yer alan haberler ve insan hakları örgütlerinin verilerinden yola çıkarak, nefret suçlarının mağdurlarının, en büyük sıklıkla cinsel yönelimleri, etnik kökenleri ve dini inançlarından kaynaklı olarak bu saldırıların hedefi olduğunu söylemek mümkündür.²⁹ Kaos GL Derneği’nin 2019 Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu’na göre, 150 vakanın sadece 26’sının polise bildirildiği tespit edilmiştir. Bildirmeme gerekçeleri olarak “başvurunun işe yaramayacağı, polis tarafından aileye ya da medyaya ifşa edilmekten sakınma ve polis tarafından ayrımcılığa uğratılmak istememe” sunulmuştur. Ayrıca raporda ihbar edilen 26 vakadan yaklaşık yarısında polisin ilgisiz ve yaklaşık üçte ikisinde aşağılayıcı ya da ters davranmış olduğu belirtilmiştir.³⁰ İnsan Hakları Derneği’nin 2020 yılında yayınladığı Türkiye’de Nefret Suçları ve Son Dönemde Yaşanan İrkçi Saldırıları Özel Raporu’na göre Türkiye’de 2010 ile 2020 yılları arasında 280 ırkçı saldırıda 15 kişinin öldürüldüğünü ve 1097 kişinin ise yaralandığı belirtilmiştir.³¹

²⁷ AGİT. (2009). *Nefret Suçu Yasaları Pratik Kılavuz*. Varşova : Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu. s. 14-15.

²⁸ Göregenli, M. (2013). Nefret Söylemi ve Nefret Suçları. M. Çınar (Dü.) içinde, *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar* (s. 68). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

²⁹ A.g.e., s. 70.

³⁰ Kaos GL. (2020). *2019 Yılında Türkiye’de Gerçekleşen Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu*. Ankara : Kaos GL Derneği .

³¹ İnsan Hakları Derneği. (2020). *Türkiye’de Nefret Suçları ve Son Dönemde Yaşanan İrkçi Saldırıları Özel Raporu*. Ankara: İnsan Hakları Derneği .

Dini Temelli İki Nefret Suçu Örneği: Rahip Santoro ve Rahip Padovese Cinayeti

Rahip Santoro Cinayeti

Trabzon'da bulunan Santa Maria Kilisesi Rahibi Andrea Santoro, İtalya'da 100 bin kişilik cemaate sahip bir kilisenin başrahibiyken Anadolu'ya gelmeyi tercih etmiş ve 2000 yılından Urfa'ya gelmiştir. Papalık ise onu 2003 yılında Trabzon'daki bu kiliseye atamıştır. Fakat Rahip Santoro, 5 Şubat 2006 tarihinde 16 yaşındaki O.A'nın "Allahu ekber" nidasının ardından kilisede silahla vurularak öldürülmüştür. Polis, cinayetle ilgili dört olasılık üzerinde durduğunu belirtmiştir. Bu olasılıkların ilki bu tarihte dünya ve Türkiye kamuoyunun üzerinde odaklandığı Hz. Muhammed'in karikatürlerine tepkidir. İkincisi ise, rahibin fuhuş mafyasına dönük çalışmaları ve vaazlarının fuhuş mafyasını rahatsız etmesi sebebiyle önceden tehdit edilmesidir. Üçüncü olasılık yabancı servislerin provokasyon olasılığı ve son olasılık ise Santoro'nun genç erkeklerle yakın ilişki içinde olduğu iddiasıdır. Cinayetten önce saldırganı gören kişiler tarafından verilen ifadeye göre saldırganın onlara "Papazı öldüreceğim, kafasına sıkmayan şerefsiz olsun. Irak'ta Müslümanlar bu yüzden ölüyor, peygamber efendimizin karikatürü çizilmiş, Müslümanlar bu yüzden ölüyor, ben de İslami tarikattanım, onun için öldüreceğim..." dediğini söylemişlerdir. Olayda kullanılan suç aleti Türkiye'de "hayalet silah" olarak bilinen Avusturya yapımı Glock marka silah O.A'nın babası tarafından iş yerindeki döşemenin altından bir poşet içinden çıkarılarak polise teslim edilir. Saldırganın annesi olayla ilgili görüş almak isteyen basın mensuplarına "Benim oğlum 18 yılda yatar, 20 yılda yatar. Devleti, milleti için yatıyorsa helâl olsun benim evladıma. Allah için yatıyor" açıklamasını yaparken saldırganın abisi ise de kardeşinin Allah için yattığını öne sürerek "ABD köpekleri var. O da Allah'ın kulu. 18 yıl ceza, 16 yaşındaki çocuğa verilir mi? Tasma takıp gezsinler. Kardeşimi 16 yaşında yerin dibine sokuyorlar. Bundan sonra görecekler!" ifadesini kullanmıştır. Rahip Santoro Cinayeti'ne Ergenekon iddianamesinin eklerinde yer verilmiştir ve bu ekler içerisinde saldırgan O.A'nın "Abi" diye hitap ettiği bir akrabasına yazdığı mektupta şu ifadeleri kullandığı tespit edilmiştir: "İçeride kral gibiyim. Playstation önümde, hiç sıkılmıyorum. Bir dediğim iki olmuyor. Santoro ne ki, çıkınca Papa'yı da indireceğim. Ağca'dan daha ünlü olacağım. Selam eder ellerinden öperim..." Sadece bir yıl sonra, Türkiye'yi sarsan bir başka nefret suçunun falili, Hrant Dink'in katil sanığı Ogün Samast gibi saldırgan O.A'nın da cezaevinde Türk bayrağı önünde fotoğraf çektiği ortaya çıkmış hatta saldırganın babasının oğlu tarafından gönderilen bu fotoğrafı dış teknisyenliği yaptığı iş yerinin duvarına astığı tespit edilmiştir. Cinayete yönelik olarak mahkeme kararının izlediği süreç şu şekildedir; tasarlayarak adam öldürmekten önce ağırlaştırılmış hapis cezasına çarptırılır. Bu ceza sanığın 18 yaşından küçük olması sebe-

biyle önce 20 yıla, iyi hal indirimiyle de 16 yıl 8 aya indirilir. O.A yasak silah taşımaktan, korku ve panik yaratarak genel güvenliği tehlikeye sokmaktan 2 yıl 2 ay 20 gün olmak üzere 18 yıl 10 ay 20 gün ağır hapis cezasına çarptırılır. Karar, Yargıtay 1. Ceza Dairesi tarafından 4 Ekim 2007 tarihinde onanarak kesinleşir. Hukukçular, infaz kanuna göre O.A'nın 26 yaşından 2016 yılında serbest kalacağını açıklar.³²

Rahip Santoro cinayeti faili O.A 24 Ağustos 2016 tarihinde tutuklu bulunduğu cezaevinden tahliye olmuştur. O.A Trabzon'da yayın yapan Karadeniz gazetesine konuştu ve cinayete ilişkin şu açıklamaları yapmıştır: "Santoro'nun misyonerlik yaptığını duyunca kiliseye gittim. Konuşmak istedim. Bana 'Hak din Hristiyanlıktır. Bir gün bütün Türkler Hristiyan olacak' deyince çok sinirlendim, yanından uzaklaştığım bir sırada 'Sizin dininiz değil bizim dinimiz (İslamiyet) gerçek hak dinidir' dedim ve tekbir getirerek ateş ettim. Rahip Santoro'ya iki mermi isabet etmişti. Çıkarken de havaya bir el ateş ettim ve olay yerinden ayrıldım" O.A pişman olup olmadığı sorusuna ise "O zaman yaşım çok küçüktü, belli şeyleri düşünmemiştim. Çünkü daha sonra devletimi böyle bir olay karşısında zor durumda bırakmak beni pişman etmiştir. Bu pişmanlığımı da açıkça ifade ettiğimi belirtiyorum" cevabını vermiştir.³³

Rahip Padovese Cinayeti

İtalyan Katolik Kilisesi Episkoposu, Anadolu Havarisi Vekili Luigino Padovese, 2006 yılında öldürülen Rahip Santoro'nun cenaze töreninde yaptığı konuşmayla tanınmıştır. Anadolu ve Suriye'deki Katolik kiliselerinin bağlı olduğu Katolik Kilisesi Anadolu Havarisel Episkoposu Luigino Padovese o gün şu konuşmayı yapmıştır: "Biz, Hristiyanlar olarak Türkiye'de kalmak istiyoruz. Bu ülkeyi sevenler kalmalı. Biz seviyoruz. Biz buraya Müslüman kardeşleri Hristiyanlığa çevirmek için gelmedik. Barış köprüsü oluşturmak için geldik. Siz de köprü inşaatında yardımcı olun!..." Ancak Luigino Padovese, 3 Haziran 2010 tarihinde 3 yıldır şoförü ve yakın koruması olarak yanında çalışan Murat Altun tarafından İskenderun'un Karaağaç ilçesinde boğazı kesilerek öldürülmüştür. Murat Altun emniyetteki sorgusunda "... Padovese'yi bıçaklayarak öldürmemin sebebi, şeytanı öldürmemdir...Şimdi

³² Dağlar, A. (2011). *Rahip Cinayetleri: 200 Yıllık Sıcak Takip ve Zirve'de Kanlı Final*. İstanbul : Destek Yayınevi . s. 211-227.

³³ Milliyet Gazetesi . (2017, Ocak 16). *Rahip Santoro'nun katili cinayetin nedenini 12 yıl sonra açıkladı*. Nisan 24, 2021 tarihinde Milliyet Gazetesi Web Sitesi : <https://www.milliyet.com.tr/gundem/rahip-santoronun-katili-cinayetin-nedenini-12-yil-sonra-acikladi-2379555> adresinden alındı

dünya rahat edecek...Bana emir geldi, ilahi bir mesaj geldi, ben de yaptım... Padovese isimli adam Deccal yaratıyordu. Ama ben de Allah'ın izniyle bunları bitireceğim..." ifadelerini kullandığı tespit edilmiştir. Altun'nun annesi de "...Sürekli Piskopos'a yönelik olarak 'O bir şeytandır, dinimiz haktır, beni kandırmak istiyorlar.' şeklinde ağlayarak konuşuyordu..." sözlerini dile getirmiştir. Ayrıca Altun'nun cinayetden altı gün önce İskenderun Devlet Hastanesi Psikiyatri ve Dahiliye bölümlerine giriş kaydı tespit edilmiştir. Hatta cinayetden sadece bir gün önce özel bir psikiyatri kliniğinde muayene olmuştur. Fakat yapılan incelemeler doğrultusunda Murat Altun'nun cezai ehliyetinin tam olduğu ve herhangi bir akıl sağlığı ve zekâ geriliği saptanmadığı sonucuna varılmıştır. 23 Eylül 2010 tarihinde savcılık tarafından alınan ifade de Altun'nun "...Piskoposa zarar vereceğimi ve öldüreceğimi önceden kimseye söylememiştim. Çok pişmanım. Bana büyü yapıldığını düşünüyorum. Çünkü Mardin'e gittiğimde Mehmet dayım ile birlikte bir hocaya gittik. Hoca bana Hristiyan birisi tarafından büyü yapıldığını söyledi. Bana bunun için bir muska verdi ve büyüünün bozulması için birkaç tarif verdi. Kafama bir şeyler sürdüğümde bunun geçeceğini söyledi. Hocanın dediklerini yapmadım" açıklamasını yaptığı belirtilmiştir. Emniyetin TEM Şubesi'nin 23 Haziran 2010 tarihindeki yazısında Murat Altun'nun bir suç kaydının bulunmadığı, iki kez psikolojik tedavi gördüğü, kendisinin ve Padovese'nin herhangi bir yasa dışı terör örgütü ya da tarikat benzeri yapılanmalarla ilişkisinin tespit edilmediğine ilişkin bilgileri aktarmıştır.³⁴

Padovese cinayetine ilişkin olarak görülen davanın sonucu 3 yıl sonra sonuçlanmış ve 30 sayfalık gerekçeli kararından "münferit cinayet" olduğu sonucuna varılmıştır. Cezai ehliyeti tam çıkan sanık Murat Altun'nun "cinsel ilişki" iddasını "aksi ispatlanamadığı" ve "şüpheden sanık yararlanır" ilkesi gereği dikkate alıp "haksız tahrik" indirimi yapan mahkeme 15 yıl hapis cezasına hükmetti. Tarikat ya da örgüt bağlantısına ulaşılamadığı vurgulanan kararda olay için "münferit cinayet" denildi.³⁵

Araştırmanın Yöntemi

Haber metinleri ve köşe yazıları aracılığıyla nefret söylemi yeniden üretilmekle birlikte toplum içerisinde ötekileştirici dil ve zihniyetin kalıcı hale gelmesine neden olmaktadır. Buradan yola çıkarak, bu çalışmada da Türkiye'de

³⁴ Dağlar, A. (2011). *Rahip Cinayetleri: 200 Yıllık Sıcak Takip ve Zirve'de Kanlı Final*. İstanbul : Destek Yayınevi . s. 233-245.

³⁵ Dağlar, A. (2013, Haziran 10). *İşte Padovese Cinayeti'nin Gerekçeli Kararı*. Nisan 24, 2021 tarihinde Hürriyet Gazetesi: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/iste-padovese-cinayetinin-gerekceli-karari-23470227> adresinden alındı

işlenen dini temelli iki nefret suçunun yazılı basında yansıtılışı nefret söylemi açısından irdelenecektir. Bu doğrultuda 2006 yılında işlenen Rahip Santoro cinayeti ve 2010 yılında işlenen Rahip Padovese cinayetine ait haber ve köşe yazılarının farklı ideolojilere sahip gazeteler baz alınarak nefret söylemi açısından incelenmesi aynı zamanda söylem ve ideoloji arasındaki ilişkinin somutlaştırılması araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Türkiye’de işlenen bu iki nefret suçu gerek ulusal gerekse uluslararası basında yer almıştır ancak cinayetlere ait haberler ve köşe yazılarının içerik ve söylemleri ile ilgili çalışmalara ise akademinin gerekli ilgiyi gösterdiğini söylemek zor olduğunu söylemekle birlikte yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu da söylenebilir. Bu bağlamda bu çalışmanın literatüre yapacağı katkı araştırmanın önemini de ortaya koyan noktalardan biridir. Araştırmada işlenen iki nefret suçu üzerinden farklı ideolojilere sahip gazeteleri baz alarak nefret söylemi incelemesinin yapılması haber ve köşe yazılarının farklı yaklaşımlarla nasıl ele alındığının anlaşılmasının yanı sıra nefret suçu ve nefret söyleminin arasındaki ilişkinin görülmesi araştırmanın amaçlarından bir diğerini oluşturmaktadır. Bunun yanında yazılı basın içerisinde nefret söylemi ve ayrımcı bir dilin kullanımına dikkat çekilmesi ve bu konuda farkındalık sağlamak da çalışmanın amaçları arasındadır.

Araştırmanın evreni Türkiye’deki yazılı basın olmakla birlikte araştırmanın örneklemini ise Türkiye’deki yazılı basını içerisinde yer alan ulusal çapta günlük olarak yayımlanan Hürriyet, Anadolu’da Vakit bugünkü adıyla Yeni Akit, BirGün gazeteleri ve haftalık olarak Türkçe ve Ermenice yayımlanan Agos gazetesinde yer alan haber ve köşe yazıları oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini oluştururken gazetelerin sahip oldukları farklı ideolojik yönelimleri esas alınmıştır. Buna bağlı olarak, Hürriyet Gazetesinin seçilme amacı kendini liberal, demokrat, laik, farklılıklara saygılı, medya etiğine sahip ve ayrıca kendini sosyal problemlere karşı duyarlı, kurumsal siyasal kimliğini ‘merkez’ olarak belirleyen bir gazete olmasının yanı sıra her kesimden kişiye hitap eden bir gazete olmasıdır. Anadolu’da Vakit Gazetesinin seçilme amacı, kendini muhafazakâr, dini ve kültürel değerlere önem veren bir gazete olarak tanımlamasının yanında hükümet lehine haberler yapmasından kaynaklı olarak seçilmiştir. BirGün Gazetesi ise kendini sol görüşe sahip, politik ideoloji açısından sosyalizmi savunan, ayrıca işçileri ve onların haklarını savunan, günümüzdeki hükümeti ve hükümetin politikalarını eleştiren bir yayın politikasına benimsemesinden dolayı seçilmiştir. Agos Gazetesi ise 1996 yılından itibaren Türkiye’de yaşayan Ermenilerin ve diğer azınlıkların da sorunlarını kamuoyuna anlatmak amacıyla yayın hayatına başlayan bir gazete olmasının yanında Türkiye’deki çoğulculuğun korunması ve geliştirilmesi konularını merkeze alan bir yayın çizgisine sahip olması sebebiyle araştırmaya karşılaştırmalı bir bakış açısı sunabilmesi açısından seçilmiştir.

Araştırmanın inceleme alanı, Türkiye’de işlenen dini temelli iki nefret suçu örneği olan 5 Şubat 2006’da Trabzon’da işlenen Rahip Santoro cinayeti ve 3 Haziran 2010 yılında İskenderun’da işlenen Rahip Padovese cinayetini konu edinen haber metinleri ve köşe yazıları ile sınırlandırılmıştır. Cinayetlerin ardından iki haftalık süre içerisinde cinayetlerle ilgili gazetelerde yer alan haber metinleri ve köşe yazıları incelenmesi araştırmanın bir diğer sınırlılıklarından biridir. Bu nedenle farklı ideolojik çizgiyi yansıtmaması beklenen ve bu ideolojilere göre söylemlerini geliştirdiği düşünülen dört gazete seçilmiştir. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise araştırmada seçilen örneklem grubunun araştırmanın konusu ile bağlantılı olarak Türkiye’deki tüm yazılı basının tavırını tam anlamıyla özetlediğinin söylenemeyecek olmasıdır.

Araştırmanın verileri olarak kullanılacak iki rahip cinayeti ile ilgili haber metinleri ve köşe yazıları, örneklem grubu olarak seçilen farklı ideolojiye sahip dört gazeteden elde edilmiştir. Araştırmanın verilerine Hürriyet ve BirGün gazetesinin internet arşivinden ulaşılmıştır. Anadolu’da Vakit gazetesindeki cinayetlerle ilgili haber metinleri ve köşe yazılarına Atatürk Kitaplığı’ndaki arşivden ulaşılrken, Agos gazetesindeki haber metinleri ve köşe yazıları ise gazete binasında bulunan arşivinden elde edilmiştir. Ele alınan bu dört gazete kapsamında her iki rahip cinayeti ile ilgili cinayetlerin işlenmesinden sonraki iki haftalık süre içerisinde yapılan gazete arşivi taramaları sonucunda toplamda 55 habere ve 38 adet köşe yazısına ulaşılmıştır.

Araştırma yöntemi olarak nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi ve söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Yapılan gazete arşiv taraması sonucunda elde edilen iki rahip cinayeti ile ilgili haber metinleri ve köşe yazıları içerik analizi ve söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Yıldırım ve Şimşek içerik analizi, dokümanlarında elde edilen nitel araştırma verilerinin işlenmesinde dört aşama olduğunu belirtmiştir. Bu aşamalardan ilki verilerin kodlanmasıdır, ikinci aşama temaların bulunmasıdır. Üçüncü aşamada ise kodların ve temaların düzenlenmesi yapılmakta olup, dördüncü ve son aşamada ise bulguların tanımlanması ve yorumlanması yapılmaktadır.³⁶ Buradan yola çıkarak bu çalışmada da haber metinleri ve köşe yazılarından elde edilen veriler doğrultusunda kodlama yapılmış, bu kodlamalar açık ve örtük kodlar olarak kategorilere ayrılmış, kodlamaların ardından temalar elde edilmiştir. Elde edilen bu temalar kategorilendirilmiş ve son olarak yorumlanmıştır. Ek olarak, kod anahtarının güvenilirliğini desteklemek için çalışmanın ikinci fazı olan söylem analizinde bu konuda önceden yapılmış çalışmalardan da faydalanarak aynı zamanda ülkeye özgü dil ve kültür farklılıklarının dikkate

³⁶ Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara : Seçkin Yayıncılık

alınarak belirlendiği bunun yanı sıra Uluslararası Hrant Dink Vakfı'nın (2020) da kullandığı 4 nefret söylemi kategorisi referans alınmıştır. Bu kategoriler; Abartma/Yükleme/Çarpıtma, Küfür/Hakaret/Aşağılama, Düşmanlık/Savaş Söylemi ve Simgeleştirmedir. Yapılan bu araştırmada da seçilen dört gazete içerisinde ele alınan dini temelli iki nefret suçuna ilişkin haber metinleri ve köşe yazıları belirtilen bu kategoriler esas alınarak nefret söylemi ve ayrımcı dil açısından incelenerek eleştirel söylem analizi gerçekleştirilecektir.

Araştırmanın Bulguları ve Analizi

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular yazılı basında nefret söylemi ve ayrımcı bir dilin kullanıldığını göstermiştir. Bunun yanı sıra ele alınan cinayetlerin incelenen dört gazetede de farklı yaklaşımlarla ele alındığının belirlenmesi söylem ve ideoloji arasındaki ilişkiyi görünür kılmış ayrıca nefret suçu ve nefret söylemi arasındaki dinamiklerin anlaşılmasına da katkı sağlamıştır. Araştırmanın içerik analizi sonucunda her iki cinayet için oluşturulan haber metinleri ve köşe yazıları için oluşturulan kodlar açık ve örtük kodlar olarak ayrılmıştır. Rahip Santoro cinayetine ilişkin haber metinleri için oluşturulan kodlar içerisinde nefret söylemi ırk ve etnik milliyetçi temelli nefret söylemi olarak Anadolu'da Vakit gazetesi içerisindeki haber metninde tespit edilmiştir. Rahip Padovese cinayetine ilişkin haber metinlerinde açık ya da örtük olarak herhangi bir nefret söylemi bulunmamıştır. Köşe yazıları içerisinde yapılan içerik analizi sonucunda Rahip Santoro cinayetine ilişkin Hürriyet gazetesinde yer alan bir köşe yazısında açık kodlardan ırk ve etnik milliyetçi temelli nefret söylemi tespit edilirken, Anadolu'da Vakit gazetesindeki iki adet köşe yazısında ırk ve etnik milliyetçi temelli nefret söylemi, dini temelli nefret söylemi ve kadına yönelik nefret söylemi bulgular arasında yerini almıştır. Taraması yapılan dört gazetede de sadece Rahip Santoro cinayetine ilişkin haber metinlerinde ortak açık koda rastlanırken Rahip Padovese cinayetindeki haber metinlerinde dört gazetede görülen ortak bir açık koda rastlanmamıştır. Rahip Santoro cinayetiyle ilgili haber metinlerinde dört gazetede de bulunan açık kodlar kınama, sansasyonellik ve faili ve olay anını niteleyici ifadelerdir. Dört gazetede de haber metinleri içerisinde cinayetin kınanmasına ilişkin açıklamalara ve ifadelere yer verildiği, cinayetin sadece Türkiye'de değil tüm dünyada ses getirdiğine yönelik vurguların yapıldığına aynı zamanda faili ve olay anını niteleyici ifadelere yer verildiği tespiti yapılmıştır. İncelemesi yapılan dört gazetede de sadece Rahip Padovese cinayetine ilişkin haber metinlerinde ortak örtük koda rastlanırken Rahip Santoro cinayetindeki haber metinlerinde dört gazetede görülen ortak bir örtük koda rastlanmamıştır. Rahip Padovese cinayetiyle ilgili haber metinlerinde dört gazetede de bulunan örtük kod Polyanna tutumudur. Dört gazete içerisindeki haber metinlerinde Papa'nın

cinayete ilişkin Polyanna tutumunu andıran açıklamalarının haber başlığı olarak kullanıldığı ve Papa'nın ifadelerine vurgu yapıldığı görülmüştür. İdeolojik duruşlar baz alınarak seçilen dört gazetede de sadece Rahip Santoro cinayetine ilişkin köşe yazılarında ortak açık koda rastlanırken Rahip Padovese cinayetindeki köşe yazılarında dört gazetede görülen ortak bir açık koda rastlanmamıştır. Rahip Santoro cinayetiyle ilgili köşe yazılarında dört gazetede de bulunan ortak açık kodlar şüphe, cinayetin kurgusal olduğuna dair imadır ve iğnelemedir. Dört gazetede de köşe yazarlarının cinayete şüphe ile baktıklarına dair açıklama ve ifadelere rastlanmasının yanı sıra cinayetin kurgusal olduğuna dair imaların da yer aldığı tespit edilmiştir. Ancak buradaki önemli noktalardan biri cinayetin kurgusal olduğuna dair imanın gazetelerin benimsedikleri ideolojiye paralel olarak yaptıkları imalardır. Bu durum söylem ve ideoloji arasındaki ilişkinin bir yansıması olarak da ortaya çıkmaktadır. Hürriyet, BirGün ve Agos gazetelerindeki köşe yazılarında cinayetin azmettiricisi olarak gladio tipi ve derin devlet yapılanmasına paralel bir kurgusallıktan bahsedilirken Anadolu'da Vakit gazetesindeki köşe yazısında dış güçler ile bağlantılı bir kurgusallığın ön plana çıkarılarak bu yönde imaların olduğu görülmüştür. Anadolu'da Vakit gazetesinde yer alan bu kurgusallık ve ima gazetenin benimsediği ideolojiyle paralel bir çizgi izleyerek beklenen bir söylem olarak karşımıza çıkmaktadır. İğneleme de dört gazete içerisinde cinayete ilişkin köşe yazıları içerisinde belirlenen açık kodlardan biridir. Hürriyet gazetesinde yer alan köşe yazısında misyonerliğin ülke ve devlet yetkilileri tarafından adeta sakıncalı olarak görülmesinin eleştirisi yapılarak asıl tehlikenin misyonerliğin arkasına sığınarak ülke için farklı komplo teorileri üretip ülkeyi karıştırmak olduğu kinayeli bir dille ifade edilmiştir. BirGün gazetesindeki köşe yazısında ise devlet görevlilerinin mafyatik yapılanmalar ile iş birliği içerisinde olduğu iması yapılarak milliyetçiliği öven diziler iğneleyici bir dille ele alınmıştır. Anadolu'da Vakit gazetesi ise içerisindeki köşe yazısında merkez medya eleştirisi yapılarak iğneleyici bir dil kullanıldığı görülmüştür. Agos gazetesinde yer alan köşe yazısında ise tarihsel arka plandan yola çıkılarak Türkiye'de gayrimüslimlerin konumlandırıldığı yer ve gayrimüslimlere yönelik kullanılan ifadelerin yergisi iğneleyici bir dille yapılmıştır. Köşe yazılarındaki ifadelerin gazetelerin benimsedikleri ideolojik farklılıklara göre değişkenlik göstermesi de söylem ve ideoloji arasındaki ilişkiyi görünür kılmaktadır. İçerik analizi sonucu oluşturulan kod arasında Rahip Santoro cinayetini karikatür olayı ile ilişkilendirme de Agos gazetesi hariç taraması yapılan üç gazetede tespit edilen açık kodlardan biri olarak dikkat çekmektedir. Üç gazete içerisinde yer alan haber metinlerinde cinayetin nedeni olarak Danimarka'daki karikatür olayı olabileceğine dair ifade ve açıklamalara yer verildiği görülmüştür. Ayrıca meşrulaştırma ve algı oluşturma kodları da cinayetlere ilişkin haber metin-

lerinde tespit edilen kodlar olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle münferit bir cinayet algısı oluşturma açık kodunun hem Rahip Santoro cinayetinde hem de Padovese cinayetinde tespit edilmiş ve bu kod her iki cinayetin haber metni yer aldığı Hürriyet ve Anadolu'da Vakıf gazetelerinde görülmüştür. Aynı zamanda rahibi niteleyici ifadeler, Allahuekber vurgusu ile etiketleme, güvenlik yetersizliği eleştirisi, şüphe, korku ve tehdit algısı, olaylar arası illiyet bağı, cinayetin kurgusal olduğuna dair ima her iki cinayet ilişkin haber metinlerinde tespit edilen açık kodlar olarak belirlenmiştir. Örtük kodlardan sadece Polyanna tutumu kodunun her iki cinayet ilişkin haber metinlerinde görüldüğü tespit edilmiştir. Köşe yazılarına ilişkin açık kodlardan provokasyon iddiası, rahibi niteleyici ifadeler, falili ve olay anını niteleyici ifadeler, genel sistem eleştirisi, milliyetçi ideoloji eleştirisi, toplumsal eleştiri, medya eleştirisi, yergi, tarihsel arka plan yergisi, kamu görevlilerinin ifadelerine yönelik yergi, emniyet güçlerine yönelik yergi, toplumsal önyargılar, karşılıklı konumlandırma olgusu, korku ve tehdit algısı, olaylar arası illiyet bağı, gayrimüslimleri tehdit olarak görme, dış güçler iması, ve duyguları ön plana çıkaran söylem kodları her iki cinayete ilişkin köşe yazılarında tespit edilen kodlardır. Örtük kodlardan ise sadece gizli meşrulaştırma örtük kodu her iki cinayet ilişkin köşe yazılarında belirlenmiş kod olarak Anadolu'da Vakıf gazetesinde ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın söylem analizi bulgularına göre haber metinleri ve köşe yazılarındaki nefret söylemine sadece Hürriyet ve Anadolu'da Vakıf gazetelerinde tespit edilmiştir. Ayrıca nefret söylemi kategorileri içerisinde yer alan abartma/yükleme/çarpıtma kategorisi haber metinleri ve köşe yazıları içerisinde en çok kullanılan nefret söylemi kategorisi olarak belirlenmiştir. Abartma/yükleme/çarpıtma ve simgeleştirime kodunun hem Hürriyet hem de Anadolu'da Vakıf gazetesinde içerisindeki cinayetlere ilişkin haber metinleri ve köşe yazılarında tespit edilmiştir. Rahip Santoro cinayetiyle ilgili haber metinleri içerisinde nefret söylemi kategorileri içerisinde yer alan abartma/yükleme/çarpıtma kategorisi içeren beş adet haberde, bir diğer nefret söylemi kategorisi olan simgeleştirme kategorisi ise dört adet haberde tespit edilmiştir. Rahip Padovese cinayetiyle ilgili haber metinleri içerisinde nefret söylemi kategorileri içerisinde yer alan abartma/yükleme/çarpıtma kategorisine sadece Anadolu'da Vakıf gazetesinde yer alan bir haberde rastlanmıştır. Köşe yazıları üzerinde yapılan söylem analizinin bulgularına göre Rahip Santoro cinayetiyle ilgili köşe yazıları içerisinde iki adet abartma/yükleme/çarpıtma kategorisi içeren köşe yazısına Hürriyet ve Anadolu'da Vakıf gazetesine rastlanmıştır. İki adet küfür/hakaret/aşağılama kategorisine aynı zamanda bir adet düşmanlık/savaş söylemi içeren köşe yazısı sadece Anadolu'da Vakıf gazetesinde tespit edilmiştir. İki adet simgeleştirme kategorisi içeren köşe yazısı ise hem Hürriyet hem de Anadolu'da Vakıf gazetesinde

belirlenmiştir. Bazı köşe yazılarında birden çok kategorinin de görüldüğü bulgular arasında yer almıştır.

Sonuç

Rahip cinayetlerine ilişkin yapılan içerik ve söylem analizinin sonuçlarına incelendiğinde ideolojik duruşlarına göre seçilen dört gazetenin içerisinde yer alan haber metinleri ve köşe yazılarında kullanılan söylemin gazetenin bağlı olduğu ideoloji ve benimsediği değerler doğrultusunda olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın temelini oluşturan nefret söylemi araştırmada seçilen dört gazete içerisinde Hürriyet gazetesi ve Anadolu'da Vakit gazetesinde saptanmıştır. Hürriyet gazetesi ve Anadolu'da Vakit gazetesindeki cinayetlere ilişkin haber metni ve köşe yazılarında ayrımcı bir dil ve ötekileştirici bir söylem tercih edildiği görülürken BirGün ve Agos gazetelerinde haber metinleri ve köşe yazılarında kullanılan barış gazeteciliğini esas alan ve objektif bir söylemin tercih edildiği saptanmıştır. Gerek içerik analizinde oluşturulan açık ve örtük kodların gazetelere göre dağılımı gerekse söylem analizi bulgularında nefret söylemi kategorilerinin hangi gazeteler içerisinde yer aldığı bu tespiti doğrular niteliktedir. Gazetelerde kullanılan nefret söylemi toplumsal çatışmanın giderek artmasına neden olmakla birlikte nefret suçlarına zemin hazırlamaktadır

Nefret söylemi günümüzde halen üzerinde tartışılan bir kavram olmasının yanı sıra gün geçtikçe gündelik hayatın içerisinde ve toplumun her alanında normalleştirilerek varlığını sürdürmektedir. Özellikle Türkiye'de siyasi söylem içerisinde normal bir üslup olarak karşımıza çıkan nefret söylemi toplumsal dile yansiyarak gündelik hayat pratiği haline gelmiş ve ayrımcı dil toplumun içerisine de nüfuz etmiştir. Kullanılan bu dile zemin oluşturan etkenlerin arasında tarihsel arka planının yansımaları, küreselleşmeyle mutlaklaşan kimlik politikaları, aynı zamanda benimsenen kutuplaştırıcı siyaset ve artan milliyetçiliğin olduğunu söylemek mümkündür. Tüm bu etkenlerin sonucu olarak ortaya çıkan ötekileştirici ve ayrımcı dil nefret söylemine dönüşmekle birlikte toplum içerisinde yayılımını sürdürmekte ve her kullanımında yeniden üretilmektedir. Toplumsal yaşam içerisinde adeta normal bir olgu haline gelen nefret söylemi şiddet eylemine dönüşen nefret suçunun işlenmesine açık bir davetiye çıkartmakta ve söylemin şiddete dönüşmesine de neden olmaktadır. Özellikle günümüzde Suriye ve Afganistan'dan gelen göçmen ve mültecilere karşı gerek gündelik hayatta gerekse medya organlarında ötekileştirici dil kullanılmakla birlikte şiddet eylemlerinin de gün geçtikçe arttığı gözlemlenmektedir. Ankara Altındağ'da göçmenlerin ev ve iş yerlerine yapılan saldırılar, nefretin söylem ve ifadede kalmayarak fiiliyata dönüştüğünün açık göstergesidir. Bunun yanı sıra CHP'li Bolu Belediye Başkanı Tanju Özcan'ın

kentte yaşayan yabancı uyruklu ve mültecilere karşı su faturası ve vergide 10 kat zam yapacağını dile getiren ifadeleri nefret ve ayrımcılığın söyleme dökülmüş hali olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararına yönelik tartışmalarda da kadınlara ve LGBTİ bireylere karşı nefret söylemlerinin daha da artışa geçtiğini hatta söylemlerle kalmayıp sistematik bir şiddete dönüştüğünü söylemek mümkündür. Pandemi süreci ile birlikte gelen aşı karşıtlığı konusunun gündelik dilde ve medyada yer alan söylemlerde nefret söylemine dönüşme eğilimi içinde olması da ayrımcı dilin nüfuz ettiği bir diğer alan olarak görülmektedir.

Nefret söyleminin meşru bir zemine oturtularak normalleştirilmesini sağlayan araçlardan biri ideolojik bir aygıt olarak karşımıza çıkan ve toplum üzerinde oldukça etkili olan medyadır. Çeşitli medya organlarında ortaya çıkan haberlerde kullanılan söylemin aktarılmak istenen ideolojinin toplumsal yayılımını sağlamak diğer bir deyişle asıl gerçeği değil verilmek istenen gerçeğin aktarımını sağlamak amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Medyanın hemen hemen tüm alanlarında özellikle günümüzde sosyal medyada linç kültürü ile karşımıza çıkan nefret söylemini aynı zamanda yazılı basında da görmek mümkündür. Özellikle yazılı basında çıkan haber metinleri ve köşe yazılarında kullanılan ayrımcı dil ve nefret söylemi toplumda ötekileştirici bir dilin oluşmasına zemin hazırlamanın yanı sıra ortaya çıkan bu ayrımcı dilin toplumsal yaşam içerisinde meşru hale gelerek normalleşmesine ve böylelikle bu dilin kalıcı hale gelmesine neden olmaktadır. Farklı ideolojilere sahip olan gazetelerdeki haber metinleri ve köşe yazılarında kullanılan içerik ve söylemin nefret söylemi açısından incelenmesi ideoloji ve söylem arasındaki ilişkinin anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Türkiye'deki ötekileştirmenin tarihsel arka planına bakıldığında tarih içerisinde gayrimüslimlere yönelik uygulanan ötekileştirici siyaset ve söylemin günümüzde de varlığını sürdürdüğünü, hatta sadece gayrimüslimlerle ve dini gruplarla sınırlı kalmayıp yukarıda da bahsedildiği üzere göçmenlere, mültecilere, kadınlara, LGBTİ bireylere, aşı karşıtlarına kadar kısacası "bizden olmayan her ötekiye karşı" bu siyasetin benimsendiğini söylemek mümkündür.

Tarihsel arka planın etkilerinin yanı sıra benimsenen kutuplaştırıcı, ayrıca ırk ve etnik milliyetçilik temeline dayanan siyasetin sonucu olarak Türkiye'de gayrimüslimlere karşı ötekileştirmenin yansımaları yazılı basın içerisinde nefret söylemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'de gayrimüslimlere yönelik işlenen dini temelli iki nefret suçunun yazılı basında yansıtılışı nefret söylemi esas alınarak incelenmiştir. Buradan yola çıkarak, yazılı, görsel ve sosyal medya içerisinde üretilen haber metinleri ve köşe yazılarının denetime tabi tutularak ayrımcı dilin ve nefret söyleminin önüne geçilmesi gerekmektedir. Bunu sağlamak için kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra sivil toplum örgütlerinin de dahil olduğu denetim mekanizmaları kurulmalı

ve medyada nefret söylemine ilişkin hukuksal bir çerçeve çizilmelidir. Ayrıca tüm medya organlarında insan ve hakikat odaklı barış gazeteciliğinin benimsenmesi ve buna yönelik bir habercilik anlayışının geliştirilmesi gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek adına okul öncesi kademedен başlayarak eğitimin tüm kademelerinde medya okur yazarlığına yönelik etkinlik ve çalışmalar geliştirilip uygulanarak ayrımcı dilin engellenmesi hedeflenmelidir. En etkili olabilecek çözümlerden biri olarak eğitim sisteminin tamamını kapsayacak şekilde kullanılan ders kitapları ve yazılı tüm kaynaklarda ayrımcılık ve nefret söylemine dair farkındalığın sağlanmasına yönelik içerik ve uygulamalara yer verilmesi amaçlanmalıdır. Nefreti değil eleştirel düşünceyi zihninde barındıran bireylerin yetiştirilmesine yönelik bir eğitim sistemi hayata geçirilmelidir.

Kaynakça

- AEDH. (2009). Nisan 03, 2021 tarihinde AEDH Web Sitesi: <http://www.aedh.eu/en/?s=hat+speech> adresinden alındı
- AGİT. (2009). *Nefret Suçu Yasaları Pratik Kılavuz*. Varşova : Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu .
- Alğan, C., & Şensever, L. (2010). *Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl, 10 Örnek*. İstanbul : Sosyal Değişim Derneği.
- Aygül, E. (2010). Facebook'ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması. A. Altuğ, A. Kaymak, B. Doğu, E. Aygül, G. Bayraktutan Sütücü, İ. Dirini, . . . T. Çomu içinde, *Yeni Medya Nefret Söylemi* (s. 95-140). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Binark, M. (2010). Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi. A. Akın, A. Kaymak, B. Doğu, E. Aygül, G. Bayraktutan Sütücü, İ. Dirini, . . . T. Çomu içinde, *Yeni Medya Nefret Söylemi* (s. 11-53). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Binark, M., & Çomu, T. (2011, Ağustos 06). *Nefret Söyleminin Nefret Suçuna Evrilmesi*. Nisan 10, 2021 tarihinde bianet.org: <https://m.bianet.org/bianet/diger/131930-nefret-soyleminin-nefret-sucuna-evrilmesi> adresinden alındı
- Çayır, K. (2010). Ayrımcılığın Sosyolojisi ve Türkiye Toplumunu. A. Çavdar, & A. Yıldırım (Dü) içinde, *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* (s. 45). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Çelenk, S. (2010). Ayrımcılık ve Medya. B. Çaplı, & H. Tuncel (Dü) içinde, *Televizyon Haberciliğinde Etik* (s. 211-228). Ankara: Fersa Matbaacılık.
- Çınar, M. (2013). Habercilik ve Nefret Söylemi. M. Çınar (Dü.) içinde, *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar* (s. 137-152). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Dağlar, A. (2011). *Rahip Cinayetleri: 200 Yıllık Sıcak Takip ve Zirve'de Kanlı Final*. İstanbul : Destek Yayınevi .
- Dağlar, A. (2013, Haziran 10). *İşte Padovese Cinayeti'nin Gerekçeli Kararı*. Nisan 24, 2021 tarihinde Hürriyet Gazetesi: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/iste-padovese-cinayetin-gerekceli-karari-23470227> adresinden alındı
- Göregenli, M. (2013). Nefret Söylemi ve Nefret Suçları. M. Çınar (Dü.) içinde, *Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar* (s. 57-73). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

- Görgün, S. B. (2021). *Türkiye'deki rahip cinayetlerinin yazılı basında nefret söylemi açısından incelenmesi*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Hrant Dink Vakfı . (2020). *Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylem 2019 Raporu*. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- İnceoğlu, Y., & Çoban , S. (2014). "Öteki"leştirme Sürecinde Medyanın Yeri . *Azınlıklar, Ötekiler ve Medya* . içinde İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İnceoğlu, Y., & Sözeri , C. (2012). Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: "Ya sev ya terk et ya da..."! *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. içinde İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İnceoğlu, Y. G. (2017). *Medya Nefret Ve Ötekileştirme Söyleşiler*. İstanbul: Köprü Kitap.
- İnsan Hakları Derneği. (2020). *Türkiye'de Nefret Suçları ve Son Dönemde Yaşanan İrkçi Saldırıları Özel Raporu*. Ankara: İnsan Hakları Derneği .
- Kaos GL. (2020). *2019 Yılında Türkiye'de Gerçekleşen Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu*. Ankara : Kaos GL Derneği .
- Mardin, Ş. (2001). *Türk Modernleşmesi* . İstanbul: İletişim Yayınları.
- Milliyet Gazetesi . (2017, Ocak 16). *Rahip Santoro'nun katili cinayetin nedenini 12 yıl sonra açıkladı*. Nisan 24, 2021 tarihinde Milliyet Gazetesi Web Sitesi : <https://www.milliyet.com.tr/gundem/rahip-santoronun-katili-cinayetin-nedenini-12-yil-sonra-acikladi-2379555> adresinden alındı
- OSCE-ODIHR. (2008). *Hate Crimes in the OSCE Region-Incidents and Responses Annual Report for 2007*. Warsaw: OSCE-ODIHR.
- Roksa Zubcevic, A., Bender, S., & Vojvodic, J. (2017). *Media Regulatory Authorities and Hate Speech*. Belgrade: Council of Europe.
- Reychler, L., & Paffenholz, T. (2001). *Peacebuilding: A Field Guide*. London: Lynne Rienner Publishers.
- Sözeri, C. (2012). Yazılı Basında Nefret Söylemi ve Mücadele Yolları . *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* (s. 205-222). içinde İstanbul : Ayrıntı Yayınları .
- Vardal, Z. B. (2015). Nefret Söylemi ve Yeni Medya. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 132-156.
- Yanık, A. (2015, Ocak 27). "Linç" Fıtratta Olunca Demek... Mayıs 23, 2020 tarihinde Birikim Dergisi: <https://birikimdergisi.com/guncel/1160/linc-fitratta-olunca-demek> adresinden alındı
- Yıldırım , A., & Şimşek , H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* . Ankara : Seçkin Yayıncılık .
- Yüksel, C. B. (2012). *İdeoloji ve Gündelik Hayatta Milliyetçilik Rahip Santoro Cinayeti ve Basında Temsili* . Ankara: Genesis Kitap .
- Weber, A. (2009). *Nefret söylemi el kitabı* . Avrupa Konseyi Yayınları .